

HİKMET

ULUSLARARASI HAKEMLİ İLMİ
ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL PEER-REVIEWED JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCH
МЕЃУНАРОДНО НАУЧНО-ИСТРАЖУВАЧКО СПИСАНИЕ

ADEKSAM

Gostivar - Makedonya

Yayın yılı: XIV, Sayı: 27, Yıl 2016/1

HİKMET

Uluslararası Hakemli İlmî Araştırma Dergisi

ADEKSAM

Sahibi: Tahsin İBRAHİM

BAŞ EDITÖR:

Prof. Dr. Fadıl HOCA

EDITÖR YARDIMCISI:

Prof. Dr. Mahmut ÇELİK

ULUSAL YAYIN KURULU:

Doç. Dr. Abdülmecit NUREDİN (Makedonya)

Doç. Dr. Mensur NUREDİN (Makedonya)

Doç. Dr. Aktan AGO (Makedonya)

Doç. Dr. Osman EMİN (Makedonya)

Dr. Fatma HOCİN (Makedonya)

Dr. Elvin HASAN (Makedonya)

ULUSLARARASI YAYIN KURULU:

Doç. Dr. Fahriye EMGİLLİ (Türkiye)

Dr. Marija DJİNDJİC (Sırbistan)

Dr. Taner GÜÇLÜTÜRK (Kosova)

Dr. Almira SULYEVİÇ (Sırbistan - Sancak)

Sekreter/Tasarım : İlker ALİ

Tercüme : Ayhan ŞABAN

İrtibat: iletisim@hikmetdergisi.org / hocafadil@hotmail.com

web: www.hikmet.mk / www.hikmetdergisi.org

HİKMET

Uluslararası Hakemli İlmî Araştırma Dergisi

ULUSAL BİLİM VE HAKEM KURULU

- Prof. Dr. Yusuf HAMZAOĞLU (Makedonya)
Prof. Dr. Ahmet ŞERİF (Makedonya)
Prof. Dr. Numan ARUÇ (Makedonya)
Prof. Dr. Oktay AHMED (Makedonya)
Prof. Dr. Nazım İBRAHİM (Makedonya)
Prof. Dr. Musa MUSAI (Makedonya)
Prof. Dr. Violeta DİMOVA (Makedonya)
Prof. Dr. Mariya LEONTİÇ (Makedonya)

ULUSLARARASI BİLİM VE HAKEM KURULU

- Prof. Dr. Recai COŞKUN
Sakarya Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Muhammed Nur DOĞAN
İstanbul Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Necati DEMİR
Gazi Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Mehmetzeki İBRAHİMGİL
Gazi Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Dr. Melahat PARS
Ankara Üniversitesi (Türkiye)
Prof. Dr. Mirjana TEODOSİJEVIC
Belgrad Üniversitesi (Sırbistan)
Prof. Dr. Ksenija AYKUT
Belgrad Üniversitesi (Sırbistan)

HİKMET

Uluslararası Hakemli İlmî Araştırma Dergisi

Prof. Dr. Gazmend SHPUZA	
Arnavutluk Bilimler Akademisi	(Arnavutluk)
Prof. Dr. Lindita XHANARI	
Tiran Üniversitesi	(Arnavutluk)
Prof. Dr. Kerima FİLAN	
Sarayevó Üniversitesi	(Bosna Hersek)
Doç. Dr. Adnan KADRİÇ	
Zenitsa Üniversitesi	(Bosna Hersek)
Doç. Dr. Tudora ARNAUD	
Şevçenko Kiev Milli Devlet Üniversitesi	(Ukrayna)
Prof. Dr. Vugar SULTANZADE	
Doğu Akdeniz Üniversitesi	(KKTC)
Doç. Dr. Mehseti İSMAYİL	
Azerbaycan Devlet Üniversitesi	(Azerbaycan)

İÇİNDEKİLER

ÜSKÜP'ÜN "GAZİ BABASI": ÂŞIK ÇELEBİ Prof. Dr. Filiz KILIÇ	8
ZORUNLU GÖÇ DALGASI ÖRNEK OLAY: KOSOVA 2015 Prof. Dr. Sevin ARSLAN, Prof. Dr. Esat ARSLAN,	22
ERGENLİĞİN KİLİT UNSURU OLARAK YALNIZLIK Prof. Dr. Yovanka DENKOVA	38
CAHİT KÜLEBİNİN LİRİK ŞİİRLERİNDE "KADINLIK " SEMANTİĞİ VEYA: SADE ŞİİRSELLİKTE APOTEZ Prof. Dr. Lusi KARANIKOLOVA-ÇOÇOROVSKA	50
KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN'IN HÜRREM SULTAN'A YAZDIĞI MANZUM MEKTUP TÜRÜNDEKİ GAZELİNDE SEVGİLİYE HİTAPLAR Doç. Dr. Murat A. KARAVELİOĞLU	62
MAKEDONYA TÜRKLERİNDE VE BAZI TÜRK TOPLULUKLARINDA YENİ DOĞMUŞ ÇOCUKLARLA İLGİLİ İNANIŞ VE UYGULAMALAR Doç. Dr. Mensur NUREDİN,	80
İNGİLİZCEYİ ÖĞRETEN TÜRK VE ARNAVUT ÖĞRETMENLERİ TARAFINDAN EN SIK KULLANILAN KELİME MODELLERİ Doç. Dr. Nina DASKALOVSKA	90
AYNI TOPRAKLARDAN FARKLI EDEBİYATLARA FÜRUZAN'IN VE İVO ANDRİÇİN HİKÂYELERİNDE ÇOCUK OLMAK Yrd. Doç. Dr. SİBEL BAYRAM,	104
MAKEDONYA CUMHURİYETİNDE YAŞAYAN TÜRK ÖĞRENCİLERİNİN OKULLARA ULAŞABİLİRLİĞİ Dr. Elvira KALAÇ	122
KÜLTÜRİZMİN HİZMETİNDE BİR TAKIM EDEBİYAT VE EĞİTİCİ MALZEMELER Doktora adayı, Suada A. DZOGOVIĆ, Prof. dr. Redžep ŠKRIJELJ	130

BAŞ YAZI

Balkanlar'da başta Türkçe olmak üzere, İngilizce ve Makedonca gibi üç ayrı dilde makaleleri ihtiva eden ve Rumeli'deki Türk – İslam kültürü yanısıra, genel olarak tarih, edebiyat ile sosyal ve iktisadi hayatla ilgili konuları yayınlayan yegane uluslararası ilmi – araştırma dergisi olması hasebiyle, hakemli bir dergi hüviyetine sahip olan HİKMET dergisinin 27. sayısı elinizde bulunmaktadır. Bu 27. sayı, değişik mahiyette ve farklı makaleleri içeren önemli bir dergi olarak HİKMET'in bu 27. sayısı ile Türk bilim kamuoyu yanısıra, uluslararası bilim kamuoyu karşısına da çıktığımızı memnuniyetle bildirmekteyiz. Geçen sayıdan itibaren, HİKMET dergisinin Bilim ve Hakem Kurulu'na 7 değişik ülkeden üyelerin katıldıklarını iftiharla bildirmekteyiz. HİKMET dergisinin geçen sayıdan itibaren yeni bir uluslararası boyuta, farklı bir kon-

sept ve formata kavuştuğunu bildirmek istiyoruz. Bundan böyle, HİKMET dergisi uluslararası ilmi dergiler tarama sistemine dahil olarak tam manasıyla hem ilmi seviyesini hem de uluslararası boyutunu yükselterek, tamamen uluslararası hakemli dergi hüviyetine kavuştuğunu rahatlıkla ifade edebiliriz.

HİKMET dergisinin bu 27. sayısında başta yurtiçi (Makedonya) olmak üzere yurtdışından da (Türkiye, Sırbistan-Sancak) gelen makaleleri yayınlamış bulunmaktayız. Yurtdışından HİKMET'e gönderilen makalelerin aslında yurtdışında HİKMET dergisine olan ilginin ve önemin bariz bir ispatı olsa gerek. Nitekim, HİKMET dergisinin Makedonya, Balkanlar, AB'nin değişik ülkelerine ve ABD'nin birkaç kütüphanesine gönderilmesi konusu, dergimizin uluslararası bir hüviyete ve boyuta kavuştuğunun önemli gösterge-

lerinden biri oluşunu düşünüyoruz. Yavaş, ancak sağlam adımlarla ilerleyen dergimize bundan böyle yurtiçi ve yurtdışından gönderilecek ve derginin uluslararası kıstasları ile yayın felsefesine uygun olan makalelerin yayınlanacağını ve HİKMET'in uluslararası boyutunun daha da genişleneceği kanaatindeyiz. Bilim ve Hakem Kurulu'nun yapmış olduğu titiz ve özeverili çalışmalarından dolayı HİKMET dergisi adına şükranlarımızı bildiriyoruz. Değerli okuyucular, HİKMET dergisinin bu 27. sayısına ilmi makalelerini gön-

derme zahmetinde bulunan yurtiçi ve yurtdışındaki değerli hocalarımıza ve bu makalelerin ilmi değerlendirmelerini yapma gayretinde bulunan HİKMET dergisinin Bilim ve Hakem Kurulu'nun değerli üyelerine, HİKMET dergisi ve ADEKSAM adına saygı ve şükranlarımızı bildirir, keza, HİKMET dergisinin teknik ve tasarımının hazırlanmasında hizmeti geçen herkese teşekkür eder, HİKMET dergisinin 28. sayısı ile karşınıza çıkıncaya dek hepiniz Allah'a emanet olun.

Mayıs, 2016 Gostivar
MAKEDONYA

Baş Editör:
Prof. Dr. Fadıl HOCA

CAHİT KÜLEBİNİN LİRİK ŞİİRLERİNDE “KADINLIK “ SEMANTIĞİ VEYA: SADE ŞİİRSELLİKTE APOTEZ

Prof. Dr. Lusi KARANIKOLOVA-ÇOÇOROVSKA

Makedonya – İştıp, “Gotse Delçev “ Üniversitesi
e-mail: lusi.karanikolova@ugd.edu.mk

Kabul edilmiş: 07.12.2015

Revize: 19.03.2016

Onaylanmış: 29.03.2016

Makale türü: 1.01 Orjinal bilimsel makale

ÖZET

Bu makale Türk şairi Cahit Külebi nin lirik şiirlerinde “kadınsı”varlık kategorisinin nitelik ve semantik sınıflandırma sayımını yapmaktadır.

İlgi odağı ,makedon dilinde yayınlanmış toplam yedi öyle denilen “kadınsı”şiir üzerinde yönlendirilmiştir.(Bunlar“kadınsı”başlıklı şiirlerdir), bunun yanısıra gözetime çeşitli morfolojik yapıya sahip olan ifadeler konulmaktadır.(en sık isim ve ekten,sadece isim,sadece ek,fiil ve zamir eşliğinde)yada kadını ve kadınsal özellikli mecazlara,karşılaştırmalara ve genişletirilmiş karşılaştırmalara yer verilerek halk şiirine yakın ve deneyimsiz okuyuculara resepsiyonu kolay bir biçimde sunulur.

İlhamı halk şiirine yakın bu şiirde en güçlü unsur ifade sadeliğidir.Onda kadın ve “kadınsı”konusu doğal bir biçimde yerleştirilmiştir.bu işlem okadar güzel yapılmış ki doğu ile batı arasındaki anlayış boşluğunu ortadan kaldırmaktadır. Bu anlayış kadın ve “kadınsı”konusu kadar genel hayat için de geçerlidir.

Böyle sade fakat basitleştirilmemiş şiir anlatımında en kışkırtıcı olanı “kadınsı”-varlıkların semantik sınıflandırılmalarıdır.Çünkü mısradaki sadelik onların öyle sade bir biçimde anlaşılmasını sağlamaktadır.Bir yandan bu,diğer yandan ise “deşifre”sürecinde onlara terminal nokta olarak aşılana aşıklık onların algılanmasında zengin ifadeler kazandırmaktadır.

Anahtar kelimeler: kadın, “kadınsı”, “kadınsal” varlıklar, “kadın” şiir, “kadın” mecazlar, “kadın” karşılaştırmaları, ifadede sadelik, mısrada semantik potensiyel, semantik resepsiyon.

**THE SEMANTICS OF THE “FEMININENESS”
IN THE LYRICS OF CAHIT KÜLEBI OR:
APOTHEOSIS OF THE SIMPLE POETICS**

Prof. Lusi KARANIKOLOVA-CHOCHOROVSKA Ph. D.

Macedonia - Stip, “Goce Delcev” University

e-mail: lusi.karanikolova@ugd.edu.mk

ABSTRACT

This article makes inventory, quantification and semantic qualification of the category “female” entity in the lyrics of the Turkish poet Cahit Külebi.

The focus of attention is towards a total of seven poems, the so called “female” (the poems with “feminine” title) in the edition in Macedonian, by focusing on those syntagms with diverse morphological structure (mostly of a noun and an adjective, only a noun, only an adjective, with the presence of verb and pronoun) or even metaphors, similes and extended similes that include attributes in terms of women and feminineness, in a manner close to folk poetry and easy for reception even to the inexperienced reader.

This poetry being inspiring and close to the statement of the folk poem, with general qualification in the simplicity of expression, the topic of a woman and “feminineness” is naturally rooted in it, to the extent that it neutralizes the incessant gap between the eastern and the western conceptualization not only towards woman and “feminineness”, but also towards life in general.

The semantic qualification of the so called “feminine” entities is the most provocative in its simple, but yet not simplified poetic expression. Because namely, just the simplicity of the verse allows them to be experienced as simple, on the one hand, but on the other, the coquetry implied in them, as terminal point in the process of “decoding” the meaning contributes to the rich meanings in the process of their reception.

Key words: woman, “feminineness”, “female” entities, “female” poetry, female metaphor, female simile, simplicity of expression, semantic potential of the verse, semantic reception...

1.GİRİŞ

Cahit Külebinin “kadınsı”şairleri basit bir biçimde –“hazmedilmeyecek sade “dirler.

Sade sınıflandırmasını ek epitetle ,Kunderanın “ dayanılmaz“ tavrına yoğunlaştırıyorum.Bunu da sadece çok katmerli ve derin semantiğin tanınması için değil ,divan şiirindeki aksiyumlu anlamların olmayışıyla alakası da yok,ne de halk edebiyatıyla olan bağlılık nede göze çarpan ilham ,ne kendisinin lirik özelliğini ,sıradan okuyucu ve insanlar için ulaşılabilir yapma eğilimi.

Külebinin şiirlerinde sadelik işaret olarak, onun şahıs olarak kadınla yoğun bir biçimde ilgilenmesiyledir. Kadın şahıs olarak,şairin hayran kalmasına ,yüceltmesine ve sevgisine ulaşılabilir olmasında yeterderecede iyi ve haysiyetlidir.

Bu adyapmış türk şairinden yedi dogrusu dokuz şiiri görünümüne sunuyorum.(Cahit Külebi,1917-1997), bunları da “kadınsı”olarak adlandırma hakkını kendime veriyorum.Onu da herşeyden önce “kadınsı başlıklardan” ve kadın konularından dolayı. Kimki zamanla kendini aşarak evrensele dönüşüyor.Şiirlerde en azından kadının canlı olarak yüceltilmesi yanısıra hayatın kendisi ve yaşayış kutlanmaktadır.

Şiirlerin uygulamalarını, Cahit Külebiden, Marija Leontiçin çevirisiyle makedonca yayınlanan “lirika”adlı kitabına göre yapıyorum.Burada “kadın varlıkları”olarak adlandırdığım çeşit çeşit dilbilgisi birleşimleri incelenecektir.

Onların tümünün ortak adlandırılması bir yada iki mısra olduklarında bile manzumda (doğrusu, rus büyüleyici hikayesine) olarak, bilinen kategoriye indirgenebilir.20-ci asrın ilk yarısında rus formalist Vladimir Yakovleviç Prop “karakterin atributu”olarak adlandırdı. Aslında, “atribut yada özelliklerden karakterlerin dış özellikleri anlaşılıyor: Onların yaşı, cinsiyeti, durumu, dış görünümü, bu görünümün özellikleri v.s. Bu özellikler büyüleyici hikayeye canlılık,güzellik ve çekimlilik vermektedir” (Prop,1982:95), Propa göre ,kişilerin özellikleri estetik etkilere katkıda bulunurlar, (şarkiyat açısından) da büyüleyici hikayede fonksiyonlardan daha az önemlidir. Tanınmış Türk şairi mensurunda öyle denilen “kadınsı özellikler”e göre Prop un bu tanınmış kaidesini hareket noktası olarak kullanarak, mensurun dışında başka bir alanda manzumda uyguluyorum.Bununla ,cinsiyet bakış açısından ciddi bir“suç”işlenmemesinden mada kaide misra halinde malzemeye dönüştürülecek. Böylelikle bunun şiirde de geçerli olabilme fleksibillik v eve olanağını tazdiklayacaktır!

Cahit Külebinin şiirinde sadece bir çeşit manzum birimlere göre bu şekilde“kümelendirilmiş”yaklaşım ,onun şiir sanatına

göre genel sınıflandırmayı tazdiklamaktadır. Burada sade bir ifade ve anlatım sözkonusudur. Bu şekliyle de semantic inceleme için gayet uygundur. “kadınsı”lıktan neyin anlaşılacağı bakış açısından ,yada atributluk. özellik ,hususiyet ve bunların tümü sadece kadına ve kadın için!...

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1. KVANTİFİKASYON-MİKTAR. MORFOLOJİ. KALİFİKASYON- NİTELİKLİLİK, YETERLİLİK.

Cahit Külebinin”lirika “ şiir kitabında”kadın“ başlıklı tam 7,doğrusu 9 şiir vardır: ”gelincik“,”kadınlar “,”İstanbuldaki “,”Kadınlar“,”Genç Kadın“,”Elma Yiyen Kadın “ ve ”Küçük Kız“.İki şiirin aynı başlıkları vardır”Kadınlar“.İkincisinin üç haykırışı vardır,bundan hareketle bu kitapta”kadınlar“ şiirlerinin toplam bilançosu 9 şiirdir.

Bunların çerçevesinde öyle denilen 48 ”kadın“varlığı vardır,bunları devamında ilk önce onların dilbilgisi yapısı(morfoloji),ondan sonra da iceriliklerine göre değerlendirileceğim.

48 ”kadın “biriminin morfolojisi değişiktir.Farkli kompozisyonlarda teküyelili,ikiüyelili,üçüyelili,dörtüyelili,beşüyelili ve altıüyelili ifadeler karşılaşıyorlar.

Teküyelili”kadın “bileşimleri ya sadece

isim yada sadece sıfat olabilirler:

”Basit-sade “- sıfat

(”Kadınlar “) (37) *.

“Kız”-isim (”Kadınlar,II şiir)(73):

“Sevimli” – isim (”Genç Kadın”) (103):

“Gururlu” – sıfat (”Genç Kadın”) (103):

“Donanımlı” - sıfat (”Genç Kadın”) (103):

Külebinin “kadın” liriğinde iki üyeli “kadın” ifadeleri en sık sıfat ve isim yada isim ve zamirden oluşmuşlardır.

“Senin Ellerin”: “Senin Yüzün” – isim sıfat (“Glincik”)(27):

“Bu Kadınlar” – sıfat ve isim (“Kadınlar”),(73):

“Hanımefendi”- sıfat ve isim (“Genç Kadın”,(103):

“Keçi Yavrusu”-sıfat ve isim (“İstanbuldaki”) (63).

İki üyeli “kadınlar” ifadeleri topluluğunda sayı ve sıfat fiil birleşimlerine de rastlanabilir:

“Bir Sevgili” – sayı, doğrusu sayı zamiri ve sıfat fiil (“İstanbuldaki”)(63).

Üç sayılı “kadınlar” ifadelerinin morfolojisi fiil +sıfat+isim birleşiminden oluşmaktadır - “kızarıyorsun genç gelin” (Gelincik “) (27). Sıfat+isim+fiil- “sabırsız çocuk idi

”(İstanbuldaki)(63): isim+zamir+sıfat, yada makedon dil bilgisinde isim fiil - “kadınlar güzeldir”(“kadınlar”).

*Metnin devamında parantezler sayısının alındığı sayfa sayısını işaret eder (mısranın), Cahit Külebi şiirlerinin Makedonca yayımına göre. Bakınız: Cahit Külebi: “Lirika”, “Bata pres “,Üsküp,2007 yılı, uygulama: Mariya Leontiç.

(71): isim+zamir+sıfat - “senin beyaz ellerin”(“kızcağız “)(123).

Cahit Külebinin “kadınlar” liriğinde dört üyelik “kadın” birleşimlerinin de farklı farklı yapılanmaları vardır: isim+zamir+zarf

+sıfat - “kadınlar böyle sıcaktırlar”.../ “kadınlar böyle kırılıgandırılar”(kadınlar “)(37): isim+zaman zarfı+dönüşlü zamir+fiil) - “saçları kıvırcıklaşıyordu “ (istanbuldaki)(63)

sıfat+isim+sıfat+isim - “beyaz topuklar”,karlı gerdanlar “ (“kadınlar” I) (71): bundan sonra isim +tümleç+zamir+isim - “kendi gençliğinin renkleri ” (“kadınlar” III) (75): miktar zarfı +sıfat+miktar zarfı- “o kadar sabırlı o kadar sakın”(Kadınlar III) (75):isim+isim+isim fiil+zamir- “gülücüğü,düşünceleri,senin sevme “ (“Kızcağız”)(123).

Beklemedik şekilde az sayıda da olmayan beş üyelik “kadınısı” verilerin şöyle bir yapısı

vardır: isim+sıfat+isim+zamanzarfı+fiil- “gözleri orman bakışları emiyordu”(“İstanbuldaki”) (63): sıfatfiil+sıfat+isim+zamir+dönüşlü zamir- “tomurcuklanmış narin ağaçlardır onlar” (“kadınlar” I) (71): isim+zaman zarfı+miktar zarfı+sıfat - “sesi öyle sıcaktı ki” (“kadınlar” II):zamir +sıfat+zarf+isim- “senin dudakların elmadan da yelkendir”(“elma yiyen kadın” (107): isim+zamir+şekil zarfı+isim+isim-“senin porselen gibi gözlerin”(kızcağız)(123).

Altı üyelik “kadınısı” ifadelerin de farklı farklı oluşumları vardır. Zarf+isim+sıfat+isim+zaman zarfı+fiil-“senin gözlerinde sakın rüzgar esiyordu”(“İstanbuldaki”)(63): isim+zarf+tümleç+isim+zaman zamiri +fiil- “yanakları sonbahar elmasına benziyordu”(“istanbuldaki”) (63): şekil tümleci+bağlaç+ isim+tümleç+isim+fiil- “kadınların yürekleri de o şekilde kaynar” (“kadınlar” I)(71): isim+zamir+tümleç+dönüşümlü zamir+zarf+isim - “senin ellerin beyazdır kutularda” (“kızcağız”)(123): isim+zamir+dönüşümlü zamir+isim+tümleç+isim- “senin saçların ırmakalrdır kutularda”(“kızcağız”)(123)...

Külebinin liriğindeki kadınlar varlıklarıyla ilgili morfolojinin tanıtımı makedoncadaki uygulamasında tek üyelik ve iki üyelik ifadelerin kesinlikle süpstansiyal oldukları doğrusu sadece isim kelimelerinden oluşmuşlardır. Üç üyeliklerde çok seyrek (biz sadece bir örnek belirledik) çok seyrek öngörülebilirliğe rastlanabilir, daha

doğrusu ifadede fiilin yer alması, çok üyeli kadın varlıklarında (dört üyelilerde, beş üyelilerde ve altı üyelilerde) öngörülebilir çok daha sıktır. Bu doğrultuda özellikle en geniş altı üyeli ifadelerde önemli ölçüde narativlik vardır ve tam tecizadlı cümleler olarak da yaşanmaktadırlar.

Morfolojik gösterge çoğu kez teknik olmasına rağmen Külebi' nin lirik şiirinde “kadınsal” varlıkların semantiğine gerekli bağlanmayı sağlamaktadır. Yeterlilik yaklaşımını ise belirli “kadın” ifadelerinin yer aldığı şiir içeriliğinde yaparız. Bu ise kendi tarafından bizleri şairin sade ifadesine göndermedir. Belki de bu, bu şiirin zirvesinin temsilidir. Öyle denilen “kadın ifadeleri” yeterliliğinden söz edilince onları ne daha az ne de daha çok (Popov'un deyimiyile) “kadın özelliklerine” indiriyoruz ve dahası bunları anlamsal bir uygulamaya tabi tutarız. Aslında farklı uzunluk ve yapıda ayrılan ifadeler çoğu kez kadının özelliklerine (yeterliliğine) indirgenebilir. Genelde tamamen kadına adanmış olan Külebi' de “kadınlar” başlıklı iki şiirden mada diğer beş şiirden konkrte olarak kadın anlaşılır. O kadın ya genç gelin, ya İstanbul'daki sevgili, ya genç hanımefendi yada elma yiyen kadın yada kızcağz...

“Gelincik” şiirinde (Külebi 2007:37), “senin ellerin” ve “senin yüzün” kadın ifadeleri özelliğe çağrışım yapmaktadırlar. Bununla birlikte genç gelinin mü-kemmeliğini bunun üzerine de onun güzelli-

ğini vurgulamaktadır. “ Kırmızı genç gelin” mısrasındaki yapı neden sorulu kelimesiyle de güçlendirilerek onun utanganlığını öne çıkarmaktadır. Bundandır ki lirik subjenin hayranlığına, çıkara ve tasfire neden olan genç gelin bu lirikte intenziv bir şekilde mevcuttur: özel, gizemli, utangaç ve elbette güzel...

Külebi “kadınlar” şiirinde (Külebi, 2007: 37), genelde kadına ait olan “kadın” varlıkları, genelde kadına aittirler.

“ Neden kadınlar böyle sıcaktırlar?/ Neden kadınlar böyle narindirler?” Ard arda gelen iki mısradaki iki ifade, ikisi de retorik soruyla gösterilerek kadındaki inceliği ve güzelliği ifade etmektedirler. Devamında tek üyeli ifade “ Sıradan” kim ki kendiliğinden ayrı bir özelliktir. Aslında tam bu özellikler bu “kadın” şiirinin kalitesini oluşturmaktadırlar. “ İstanbul'daki sevgili” (Külebi, 2007:63). Çok sayıda kadın varlığının mevcudiyeti karşılaştırmalar ve mecazlara teşekkür ederek zengin bir anlatım semantiği sunmaktadır. “ Bir sevgili” ifadesi sevgilinin tek oluşunu vurgulamaktadır. “ Keçi yavrusuna benziyordu”- karşılaştırma, bu da semantik olarak narin özelliğine indirgenebilir. “ Gözlerinde hafif rüzgar esiyordu” bu mısradaki zengin bir mecaz vardır. Özellik olarak sevgilinin gözlerinde huzur vardır şeklinde sınıflandırabiliriz, güzellik, doğrusu- sevgili güzeldir, sevgili huzurludur... Aynı özellikler “ yanakları sonbahar elmalarına benziyordu” ve “ gözleri orman

bakışlarını emiyordu” mısralarında da görülebilir. İfadeler ise “ sabırsız bir çocuktu” şımarık,sabırsız, çocuksu gibi özellikleri içermektedir.Bu özellikler erkek açısından kadında olmazsa olmazlardandır ki o, erkek kadın tarafından beğenilebilsin . Bu şiirde bir tane daha kadın varlık- ifade vardır “saçları kıvrırcıklaşıyordu” kim ki kendi mısralarında fiili bulundurması öngörülebilirlik dozu taşımaktadır. Biz ise semantik olarak güzel, çekici özellikleriyle algılıyoruz.

“ Kadınlar” adlı daha uzun şiiri(Külebi 2007:71,73,75)üç bölümden oluşmaktadır. İlk ikinde genel olarak kadın yüceltiliyor,üçüncü bölümde ise şair Anadoluda doğumyeri Niksar kadınlarına karşı kendi şairisel bakışını vermektedir.

Birinci bölümdeki mısraların semantiği birçok kadın özelliğine ulaşabilmeyi sunmaktadır.”Kadınlar güzeldir”-bu üç üyeli “kadın “ifade açık bir biçimde –güzeller nitelendirilmesini sunuyor.İki mısraya yayılmış karşılaştırma ise: “Semaverin kaynadığı gibi /Aynı şekilde kadınların yürekleride kaynar “heycanlı,yerinde durmayan ...ifadelerini sunmaktadır.Ondan sonra, “Tomurcuklanmış narin ağaçlardır onlar“-mecazı kadındaki görkemliliği ve nazikliği çağırıştırılmaktadır,ondan sonraki karşılaştırmada ise, “beyaz topuklar,kardan gerdanlar /tüylü yataklar gibi yumuşak“ Külebinin şairsel görüşü ,bizlere kadına güzelliği, yumuşaklığı, nazikliği... yüklememize hak kazandırmaktadır.

İkinci bölümün kendine has narativ tabanı vardır-burada şair mısrada daha çok kadından bahsediyor,: “Nasıl yaratıklardır ki bu kadınlar /Benim etrafıma sarılarak,beni sarhoş ediyorlar /Ard arda içilen kadehler gibi “Aslında beyitin tamamı şairin kadına karşı olan hayranlığını dile getiren geniş ve zengin bir karşılaştırmadır.

Dolaylı olarak,buradaki tek semantik -güzellik özelliğine indirgenlinmiştir...

Külebinin bu en uzun “kadın “şiirinin üçüncü bölümündedeğişik bir sosyal karakter vardır-Niksar kadınlarının güzellikleri ve gençliği ağır işlerde hapsedilmiş üzüntülü kaderlerini göstermektedir. Bu “kadınsı” mısraların sebantiği de o şekildedir – üzücü ve acıklı:

“Nemli bir biçimde alevleniyor ve sönüyorlardı/ tütün rengi yeşil gözleri “. Yada “Kadınları görmedin mi ? /Yırtık mendillere benziyorlardı”. Bizim kadın unsurlarını özellik kategorisinde yerleştirme girişimimiz burada şöyle gözükür: Şairin doğum yerinin kadınları hüznüldürlüer, üzüntülü, onlar hala değerlidirler,sakin ve sabırlı. Nihayet, onlar da güzeldir fakat mutlu değiller...

“Genç Kadın ” şiirinde “kadınsı” varlıklar (kulebi,2007:103) kabarık sayıda değiller ve kendiliğinden bile özelliklidirler: genç,dinç,-sevimli,gururlu. Külebiye göre belkide “genç kadın” böyle olmalı.

“Elma yiyen kadın ” şiirinin semantic bilançosunu (külebi,2007:103) bir mecaz bir karşılaştırma ve üç özellik oluşturmaktadır. “Dudakların senin elmadan da tatlı” mecazı bizleri doğrudan – güzel,çekici özelliğine götürür. “gözleri siyah böcekler gibidir” mecazında aynı şekilde güzellik. “Kadın” varlıkları yine “tatlı”, “güzel”, “iki misli daha güzel” gibileri bakarak tanınması gereken temiz özelliklerdir. Bu şiirde özel olarak dikkat çeken elma sembolüdür. İncilin dışında elma “öğrenmenin ürünüdür”, dünya halklarının kolektif bilincinde elma”(...) gençliği perçinleştiren , yenileşmenin sembolü ve daimi tazeliğin ürünüdür” Ve dahası, “ (...) elma kendi yuvarlak şeklinden dolayı genel olarak dünya zevklerinin tümünü simgeliyor yada bu isteklerin zevklerini” (Şevalye/ Gerbran, 2005:121).

Olsun ki Külebi’ nin kadınsı şiirlerinin hemende hiçbirinde kolay ve belirgin bir ertotizme rastalanmamaktadır. Erotizmi şiirin resmi şairsel yapısı olarak burada “Elma yiyen kadın” şiirinde mevcuttur. Fakat nazik bir şekilde vardı dahası sanki bir flört gibi: “Senin dudakların elmadan da tatlı” yada “Senin gözlerin siyah böcekler gibi”. Bu şiirde elma sembolü aracılığıyla erotizm özel bir geçerlilik kazanır. Çünkü şairin anlatımında kadın sadece gençliğin ve tazeliğin yankılanması değil gizli bile olsa o erkeğin bu dünyalık aracı ve isteğidir. Külebi’ nin Makedon dilindeki liriğinde son “kadınsı” şiirin sembolik çağ-

rışımı taşımaktadır. “Küçücük” (Şevaliye / Gerbran 2005:123) Burada kadınsı varlıklar yanısıra en hareketli olan ve bunlarla sıkı ilişkide olan kutu anlamıdır. Doğrusu şair tüm “kadınsı” ifadeleri ve onunla yakın ilişkide olanları kutuya “yerleştiriyor”. Bundan daha semptomatik olanı ise söz konusu kadın, doğrusu adsız küçücük şiirin hemen başlangıcında kendisini kutuyla eş değere indiriyor: “Sen kutuların içinde ufacık bir kutusun”, daha sonrası için onun özelliğine indirgenebilecek her şey kutuya “yerleştirilebilmesi” içindir. Böylelikle işaret edilen kadın oluşumları: “Senin beyaz elerin”devamında “Gülümsemesi, düşünceleri, senin öpmelerin/ senin kadınlığın sıcak kutulardadır”. Yada: “Senin saçların”, “Senin tazeliğin”, “Senin kokun” ve “Porselen gibi senin gözlerin/ Türk maviliği dalgalandıracaklar kutularda” ortak semantik isimlendirici olarak güzellik yada güzel ve beraber bununla birlikte kadınlık, taze özellikler de eklenebilir. Bu güzellik sonunda “ Tül porselen” le kıyaslandığında azıcık olsun vatanseverlik niteliği kazanacaktır. – Kızcağızın gözlerindeki mavilik başka yerde değil de kutulardan dalgalanacak Türk maviliğiyle karşılaştırılır.

En tecrübesiz okuyucu bile hatta alakasız olmayan birey de kutuda her zaman değerli şeylerin saklandığını hatırlayacaktır. Doğrusu kutu sinoniminin mecazı- dünya, kültür ve edebiyat mirasında çekmece noel dedeyi çağrıştırır ve onun gemisini “

(...) Noel dede gemisiyle sellerde yüzerek yenilenme özelliğini taşımaktadır. Bundan başka çekmecedan kendini bilme ve dini bilgiyi de çağırıştırır. Ve kendine has bir tarihi kazanımı temsil etmektedir çünkü Noel selden önceki tecrübeyi korumuştur. Hatta kendisinin çoğu defa İsa ile karşılaştırıldığındanır. Gemi ise haçla karşılaştırılır. Eni sonunda, çekmece zenginliğin saklandığı simboldur, fakat hertürlü zenginliğin değil, bilgeliğin ve hayatın ve canlıların korunması ve yeniden doğuşunun temel ilkesini temsil etmektedir” (Kruz. LKÇ) (Chevalier/ Cheerbrant , 1983:295).

Çekmecenin doğrusu kutunun evrensel sembolliğini göz önünde bulundurarak tesadüf değil ki Külebinin makedonca liriğindeki son “kadınsı” şiirinde kutuda o şair yada lirik subje güzelliği yerleştirmektedir. Çünkü kendisine göre güzellik kadın için kaçınılmazdır. En sonunda da o güzelliği kendiliğinden “türk maviliği ile” bağlayacaktır. Böylelikle kendi “kadınsı” şiirine vazgeçilmez milli özelliği eklemektedir.

Eni sonunda güzellik özelliği tanımı tekrarlanmaktadır. Aslında külebinin bütün “kadınsı” şiirlerinde mevcuttur. Külebinin “kadınsı” şiirleri için güzellik ortak özelliklerin adlandırılmasıdır.

Her nasılsa Cahit Külebinin “kadınsı” liriği bu şair için yeter derecede ön plandadır, Külebide sade meseleler yine de sadece ilk bakışta sade kalabiliyorlar.

3. YORUM YADA SADE ŞİİRE DAİR

Kendimize “ifade” ve “deyim” anlamları arasında subjektif ayırım yapmayı müsaade edeceğiz. İfade konkre bir açıklamayı temsil eder belli bir metin yada belli bir şiir. Deyim ise herhangi birinin şahısın kendisine has olan subjektif sözel ekspresyonu anlaşılmalıdır.

Biz başrölü GÜZELLİĞİN üstlendiği özellik olan Cahit Külebiden “kadınsı” ifadesini inceledik. Bu güzellik son şiirle evrenselleşerek bir şekilde kendine has milli dimenziyon kazandı. Eni sonunda her zaman için zenginliğin saklandığı yer olarak tanınan KUTUDA yerleştirildi...

Güzellik Külebinin “kadınsı” liriğinde sadece kendine has bir özellik değil. O sadece kadının güzelliği de değil. Kadının güzelliği aracılığıyla Klülebi hayatın yaşanmasını kutlamaktadır. Çünkü hemende tüm “kadınsı” şiirlerinde (“kadınlar” adlı en uzun şiirini üçüncü bölümü hariç) hepsi mutlu şiirlerdir. Onlar kadın şiirleridirler, fakat aynı zamanda da hayata dair şiirler, aşka dair, mutluluğa dair...

Öyle denilen “kadınsı” şiirleri söz konusu olunca Külebinin liriğine kıyasla izlenimlerde, (oku: Külebinin şiirsel ifadesi!), sadelik öncelikli anlam kazanmaktadır. Bu durumda “kadınlıktan” bile daha önemli.

Aslında bu türk şairinin mısralarıyla ilk defa “çarpıştığımızda” deneyimli

makedon okuyucusu olarak onların azıcık bizim miladinovlardan gencinin şiirlerine benzediklerini düşüneceksiniz. Halk şiirini ise çok daha yakındırlar ve gerçekten de uzak kalmayacaksınız. Çünkü Külebi şiirine ait edebiyat taraması bunu tazdiklayacaktır. Onun şiirinin en önemli özelliği ve türk şairleri arasında bu özelliği ile ön plana çıkmasını onun dili ve üslubu sağlamaktadır. “onun dili temiz ve sadedir(...) kısa mısralarla serbes vezinle yazmaktadır, şiirin sade başlangıcı ve yapısı,şiirde sade, güçlü ve konuya hakim düşünce donanımı şiire ayrı bir güzellik katmaktadır. Ünlü uyumu, mısraların tekrarlanması, istiareler, yarım istiareler, sadece Cahit Külebiye özgün bir şiir dili oluşturmuşlardır(...) Batı şiir estetiği ve tekniği ile donanmış, (...) sadelikleri ile ön plana çıkan ayan,temiz,doğal,yakın, sıcak ve cana yakın şiirler yazmıştır. (<http://www.yenimakale.com/cahit-kulebinin-sanati.html> türkçeden çeviren,prof.d-r. Mahmut Çelik).

Külebinin “kadınısı” lirik şiirlerinde kadının güzelliği sürekli. “kadının” şiirde anlatılması ise sadedir.Külebide Ona karşı olan heyecan öyle bir biçimde gerçekleşmiştir ki ilk başta bunun sıradan olduğunu düşüneceksiniz. Bu “kadınısı” mısralarda gezinirken aslında tam olarak bu sadeliğin çok sempatik ve semantic açıdan çok güçlü ve hayran brakacak şekilde sade olduğunu göreceksiniz. (olsun ki özünde bir temel tanımlamayı açıklamaktadır) çünkü

şair kadına öyle kolay, öyle açık, öyle doğal ve öyle basit ve yinede sade bir biçimde okuyucuya hitap ederek kadın hakkında konuşur. Bu demek oluyor ki sadeliğe en zor ulaşılabilir çünkü sadeliğin “kazanılması” için uzun bir yolun geçilmesi gerekir. Bundan olacak ki sadelik güzelleştirilmiş ve değerlidir ve bundan dolayıdır ki Külebinin sade “kadınısı” şiirlerindeki sunumu ne daha az ne de daha çok – sadedir...

BEYAN

Yazar çıkar çatışması olmadığına beyan etmektedir.

4. KAYNAKÇA:

1. Beker, Miroslav. 1991. Edebiyat Semiyolojisi, Zagreb. Felsefe Fakültesi Edebiyat Bilimleri Kurumu, Zagreb.
2. Vangelov, Atanas. 1995. Deyimler ve gerçek, Üsküp Detska Radost.
3. İrişer, L: Başka bir kadının spekülümü, Fransızcadan çeviren, Elisaveta Popovska, İrena pavlovska ve Despina Angelovska, Üsküp. Euro-Balkan pres
4. Külebi, Cahit :, „Lirika“, „Bat pres“, Üsküp, 2007 yılı., uygulama: Mariya Leontiç
5. Leontiç, Mariya: „Cahit Külebi“, de Cahit Külebi: „Lirika“, „Bata Pres, Üsküp, 2007 yılı., uygulama ve özet: Mariya Leontiç.
6. Martinoska Ana: Kültür paradoksları folklor ve edebiyatta (cinsi, etnisitesi ve kimliği) Cultural Paradoxes (Gender, Ethnicity and Identity in Folklore and Literature)“, Makedon Edebiyatı Enstitüsü, 2014;
7. J. Chevalier, A. Cheerbrant: Semboller sözlüğü ; Nakladnizavod Matice Hrvatske, Zagreb, 1983, sayfa. 295
8. Şevalie, Jan, Gerbran, Alen. 2005. Semboller Sözlüğü. Üsküp. Tabernakul.
9. <http://www.camo.ch/divan.htm>
10. <http://www.republika.co.rs/444-445/26.html>
11. <http://www.yenimakale.com/cahit-kulebinin-sanati.html>